

BEANTWOORDING VRAGEN INTERNETCONSULATIE BESLUIT HOUDENDE WIJZIGING VAN HET TABAKS- EN ROOKWARENBESLUIT

31-08-2017

Vraag 1.

Wat vindt u van het voorstel om speciaalzaken die uitsluitend rookwaren en rookaccessoires verkopen per 1 januari 2020 direct uit te zonderen van het uitstalverbod?

In algemene zin is TZN van mening dat de Staatssecretaris met het ter consultatie voorliggende *“Ambtelijk ontwerp Besluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit ter regeling van eisen met betrekking tot aan het zicht onttrekken van te koop aangeboden tabaksproducten en aanverwante producten, verbod op verkoop van tabaksproducten en aanverwante producten zonder ter handstelling door tussenkomst van een verstreckende persoon en faciliteiten in aangewezen rookruimten”* van 6 juli 2017 onvoldoende gebruik heeft gemaakt van de ruimte die de Kamer heeft geboden om binnen het uitstalverbod differentiatie in tijd en differentiatie naar soort verkooppunt aan te brengen. Ook aan de verzoeken van diverse Kamerfracties om differentiatie naar aard van het product aan te brengen is geen gehoor gegeven.

De Kamer heeft gevraagd om:

1. een snelle en algehele invoering in de supermarkten, vanwege het consumentenprofiel en het conflict van tabaksproducten met het overige assortiment in de supermarkt;
2. meer uitzonderingen en/of meer overgangstijd voor verkoopkanalen waar de afhankelijkheid van tabak groot is, zoals bij tankshops en met name de tabak- & gemakzaken; en
3. uitzonderingen voor minder schadelijke producten, zoals e-sigaretten of heat-not-burn producten en voor sigaren en pijptabak.

TZN is van mening dat de Staatssecretaris met bovengenoemd Besluit te weinig uitvoering heeft gegeven aan de wens van de Kamer tot differentiatie in tijd en differentiatie naar afhankelijkheid van tabak voor met name de tabak- & gemakzaken en de benzinstations. Terwijl met de wens van de Kamer tot differentiatie naar aard van het product helemaal niets is gedaan.

Met betrekking tot de specifieke vraag: *“Wat vindt u van het voorstel om speciaalzaken die uitsluitend rookwaren en rookaccessoires verkopen per 1 januari direct uit te zonderen van het uitstalverbod”* is van TZN mening dat een uitzondering voor deze speciaalzaken vanzelfsprekend op zijn plaats is, maar merkt daarbij op dat met de voorgestelde eis dat er uitsluitend rookwaren en rookaccessoires verkocht mogen worden, in de praktijk nagenoeg geen enkele huidige tabaksspeciaalzaak daaraan kan voldoen.

Daarnaast pleit TZN er in zijn algemeenheid voor om de volgende producten uit te zonderen van een uitstalverbod:

- Zogenaamde *rookloze* tabaksproducten, zoals op dit moment e-sigaretten of *“heat-not-burn”* producten, waarbij de situatie in het UK laat zien dat een dergelijke benadering leidt tot een snellere overstap van rokers op producten met een lager gezondheidsrisico.
- Sigaren, althans die producten die nu niet vallen onder het regime van de gecombineerde gezondheidswaarschuwing (tekst en foto).

Vraag 2.

Wat vindt u van het voorstel dat supermarkten vanaf 2020 verplicht zijn om aan het uitstalverbod te voldoen?

Gegeven de wens van de Tweede Kamer om te komen tot een uitstalverbod voor rookwaren, en gegeven het feit dat de Tweede Kamer het uitstalverbod in eerste instantie voor supermarkten wilde invoeren, vindt TZN een kortere overgangstermijn voor supermarkten ten opzichte van andere verkooppunten een logische uitkomst van het proces. Bovendien is de maatregel voor supermarkten minder ingrijpend dan voor de overige kanalen aangezien de overige verkoopkanalen doorgaans veel meer afhankelijk zijn van tabaksverkoop en het uitstalverbod daardoor een grotere impact heeft op het winkelbeeld.

Daarnaast pleit TZN er in zijn algemeenheid voor om de volgende producten uit te zonderen van een uitstalverbod:

- Zogenaamde *rookloze* tabaksproducten, zoals op dit moment e-sigaretten of “*heat-not-burn*” producten, waarbij de situatie in het UK laat zien dat een dergelijke benadering leidt tot een snellere overstap van rokers op producten met een lager gezondheidsrisico.
- Sigaren, althans die producten die nu niet vallen onder het regime van de 65% gezondheidswaarschuwing in combinatie met de foto.

Vraag 3.

Wat vindt u van het voorstel dat andere verkooppunten dan supermarkten tot 2022 uitgezonderd worden van het uitstalverbod?

Gegeven de wens van de Tweede Kamer om te komen tot een uitstalverbod voor rookwaren, en gegeven het feit dat de Tweede Kamer het uitstalverbod in eerste instantie voor supermarkten wilde invoeren, vindt TZN een langere overgangstermijn voor de andere verkooppunten ten opzichte van de supermarkten een logische uitkomst van het proces. Bovendien is de maatregel voor supermarkten minder ingrijpend dan voor de overige kanalen aangezien de overige verkoopkanalen doorgaans veel meer afhankelijk zijn van tabaksverkoop en het uitstalverbod daardoor een grotere impact heeft op het winkelbeeld.

Daarnaast pleit TZN er in zijn algemeenheid voor om de volgende producten uit te zonderen van een uitstalverbod:

- Zogenaamde *rookloze* tabaksproducten, zoals op dit moment e-sigaretten of “*heat-not-burn*” producten, waarbij de situatie in het UK laat zien dat een dergelijke benadering leidt tot een snellere overstap van rokers op producten met een lager gezondheidsrisico.
- Sigaren, althans die producten die nu niet vallen onder het regime van de 65% gezondheidswaarschuwing in combinatie met de foto.

Tot slot merkt TZN op dat met het onderhavige voorstel een *level playing field* lijkt te zijn beoogd voor alle verkooppunten die rookwaren over-de-toonbank verkopen, waarbij het enige onderscheid gelegen is in de lengte van de overgangstermijn. De uitzonderingspositie die tabaksspecialzaken in de huidige wet hebben ten aanzien van reclame-mogelijkheden blijft immers gehandhaafd (met uitzondering van de etalage). Wel resteert daardoor in het huidige voorstel een aanzienlijk grotere inbreuk op de winkelinrichting binnen tabaksspecialzaken, hetgeen ook opgelost zou worden indien – zoals door ons bepleit – de rookloze tabaksproducten (met veel lager gezondheidsrisico) en sigaren van het uitstalverbod worden uitgezonderd.

Vraag 4.

Wat vindt u van het voorstel dat een zelfstandige aankooptransactie via een tabaksautomaat niet meer is toegestaan vanaf 2022?

TZN is de belangbehartiger voor de sector van exploitanten van rookwarenautomaten in Nederland. Daar waar de overige verkoopkanalen maatregelen moeten treffen om het uitstalverbod op de gewenste wijze in te voeren en zij daarnaast ook worden geworden geconfronteerd met extra investeringen en wellicht ook hogere operationele kosten, wordt de sector van automaten-exploitanten getroffen door een verbod op zelfbedieningsautomaten. Dit verbod op zelfbedieningsautomaten draagt niet bij aan de vermindering van zichtbaarheid van tabak of betere naleving van de leeftijdsgrens, maar veroorzaakt wel disproportioneel veel schade voor de ondernemers in deze branche.

De Staatssecretaris neemt met het verbod op zelfbedieningsautomaten overduidelijk een politiek besluit om deze tabaksautomaten te verbieden. Dit ondanks het feit dat:

- De meeste automaten op plaatsen staan waar vooral volwassenen komen.
- De automaten vergrendeld zijn en op toegang wordt toegezien door (horeca-)personeel of door ingebouwde AgeScan apparatuur.
- Jongeren onder de 18 jaar niet aangeven dat automaten een primair kanaal zijn als zij zelf rookwaren willen kopen.
- De producten al aan het zicht zijn onttrokken, terwijl de meeste automaten ook nog eens voorzien zijn van een NIX18-uiting.
- Er op veruit de meeste locaties geen conflict bestaat tussen het verkopen van rookwaren en het overige aangeboden assortiment.

En dat de automaten in het zicht staan is een gevolg van de wetgeving¹, geen keuze van horeca-uitbaters of automatenexploitanten.

Daarbij komt nog eens dat het aantal automaten de afgelopen 20 jaar al met meer dan 55% is gedaald, van zo'n 30.000 in de jaren negentig naar minder dan 13.000 nu. Die daling is voornamelijk veroorzaakt door:

- Het verwijderen van de buitenautomaten.
- De invoering van de euro, waarvoor behoorlijk wat automaten niet meer aangepast konden worden.
- De invoering van de leeftijdsgrens van 16 jaar en de vergrendeling van automaten.
- Het rookverbod in de horeca.
- De invoering van de leeftijdsgrens van 18 jaar.
- Geleidelijke daling door teruglopen aantal rokers en rookmomenten.

Ook hebben leden van TZN sinds 2016 aanzienlijk geïnvesteerd in een verbetering van de naleving van de leeftijdsgrens, waarbij de oplossing is gezocht in een technologische aanpassing van de tabaksautomaten door het grootschalig omschakelen van AgeCoin naar van AgeScan-technologie. Inmiddels bedraagt het totale in de ombouw naar AgeScan geïnvesteerde bedrag meer dan 1,5 miljoen euro (ontwikkel- en aanschafkosten ID-lezers, plaatsingskosten en communicatiekosten). Uit de nalevingscijfers 2016 van Bureau Nuchter blijkt dat - daar waar zij een automaat met AgeScan zijn tegengekomen - het nalevingspercentage 85% (Alcohol- & Tabaksverkoop aan jongeren 2016, pagina 72-74). Dit is hoger dan bij welk ander verkoopkanaal dan ook. Helemaal wanneer we de naleving bij

¹ Artikel 5.3 en 5.4 van het Tabaks- en Rookwarenbesluit

automaten met AgeScan vergelijken met de naleving van toonbankverkoop binnen de horeca (23,5%) of met automaten zonder AgeScan (20,5%).

Daarnaast leidt het onderhavige voorstel alleen tot een verbod op zelfbedieningsautomaten, waarbij verkoop van rookwaren (door middel van terhandstelling) bij diezelfde verkooppunten, meestal in de horeca, wel mogelijk blijft. Hierdoor zal – zo blijkt ook uit de cijfers van “Bureau Nuchter” – de naleving van de leeftijdsgrens zeker niet verbeteren.

Het is duidelijk dat van alle ondernemers die met het uitstalverbod worden geconfronteerd, de exploitanten van tabaksautomaten (en hun personeel) veruit het hardst geraakt worden. Voor hen geen *level playing field*, maar **geen playing field**. Het is voor hen geen kwestie van meer kosten maken en/of minder verdienen. Het is einde oefening. Hun bedrijfsvoering is 100% afhankelijk van tabaksverkoop door middel van automaten. De bedrijven zullen worden geliquideerd en het personeel zal moeten worden ontslagen.

De overige verkooppunten die door het uitstalverbod getroffen worden, dienen aanvullende investeringen te verrichten die vervolgens terugverdiend kunnen worden. Wellicht zal op langere termijn een uitstalverbod consequenties hebben voor het tabaksvolume doordat meer mensen stoppen of minder mensen gaan roken, maar daar valt vanzelfsprekend geen enkel zinnig bezwaar tegen te maken. Over het algemeen vallen dus de financiële en operationele consequenties voor de overige kanalen wel mee. Daarbij moet bedacht worden dat alle andere kanalen een behoorlijke overgangstermijn krijgen, maar dat die ook de periode er na nog kunnen gebruiken om eventueel de noodzakelijke investeringen terug te verdienen. Dat kunnen de exploitanten van automaten natuurlijk niet.

De sector van exploitanten van tabaksautomaten moet immers de “winkeltjes” sluiten. Daardoor wordt niet alleen de terugverdientijd van al gedane investeringen beperkt, maar moeten ook hoge additionele kosten worden gemaakt onder druk van een hoog personeelsverloop doordat het perspectief ontbreekt. De beëindigingskosten bestaan globaal uit de volgende onderdelen:

- Sluiten van vestigingen, beëindigen lopende huurcontracten en kosten van ontmanteling (geraamd op €500.000).
- Ophalen van automaten en ontmantelen inclusief schadeherstel op ongeveer 10% van de locaties (geraamd op €2.000.000).
- Sociaal plan voor medewerkers (omscholing, herplaatsing of afvloeiing) en/of extra kosten voor tijdelijke werknemers (geraamd op €5.000.000).
- Overige kosten (geraamd op €1.500.000).

In totaal een bedrag van €9.000.000 gebaseerd op ongeveer 13.000 automaten en ongeveer 200 medewerkers.

TZN is van mening dat het voorstel dat een zelfstandige aankooptransactie via een tabaksautomaat niet meer is toegestaan vanaf 2022 een disproportionele, niet-effectieve maatregel is en roept de Staatssecretaris op het voorstel in te trekken en met de sector afspraken te maken over hoe de zichtbaarheid van tabaksproducten in (zelfbedienings-)tabaksautomaten en/of het aantal automaten nog verder te reduceren en hoe de naleving van de leeftijdsgrens verder te verbeteren.

Mocht het verbod op (zelfbedienings-)tabaksautomaten toch worden doorgezet dan kan dat naar de stellige mening van TZN niet zonder een proportionele nadeelcompensatie voor de getroffen ondernemingen en is daarnaast een overgangstermijn tot minimaal 1 januari 2025 noodzakelijk.